

turnare a fierului, sau a dovezilor de confecționare a podoabelor din argint sau bronz confirmă concluziile colectivului de arheologi asupra caracterului așezării. Nu mai puțin importantă este producția de obiecte ceramice, fapt ce a determinat pe autori să-i rezerve o treime din economia volumului. Într-adevăr ceramica de la Păcuil lui Soare prezintă o importanță deosebită pentru studierea producției feudale din sec. XIII—XV. Ea se impune prin varietatea formelor, prin motivul decorativ și cromatica specifică acestei categorii de produse pentru spații geografice întinse, precum și prin asocierea cu alte izvoare de datare certă. Nimeni nu va putea studia ceramica de la Dunărea de Jos fără a cerceta materialele descoperite la Păcuil lui Soare. Deși autorii nu-și expun hotărât punctul de vedere, ceramica din fosta cetate bizantină este de tradiție bizantină și în sec. XIII—XV. Ceramica smălțuită prin formele, decorul și cromatica ei se înscrie în marea producție a centrelor de olari autohtoni puternic influențați de uzufructul activității ceramiștilor Imperiului bizantin. Multe din aceste vase găsite la Păcuil lui Soare sînt identice cu obiecte de același gen descoperite pe vechiul Hipodrom din

Constantinopol, la Kalamis Kilisesi și în alte părți ale marelui oraș bosforan. Motive ca cele inserate în volumul recenzat la fig. 59/8, 60/5, 61/10, 12 ș.a. își găsesc asemănări pînă la identitate cu piese similare păstrate în colecțiile Muzeului de arheologie din Istanbul. Deși inclus în aria producției ceramice de tradiție bizantină centrul dunărean de la Păcuil lui Soare își dezvăluie cu ușurință trăsăturile sale proprii. Unele motive sînt mai frecvent folosite aici și ele se vor menține în ceramica românească cu intensitate, pînă în sec. XV—XVI. Este vorba de o persistență dovedită prin vasele smălțuite de la Tinganu, citoria lui Radu cel Frumos, cele descoperite la București, Tirgoviște etc.

În lumina acestei realități apare interesant tabelul comparativ privind limitele cronologice propuse pentru unele stațiuni arheologice, el trebuind extins și asupra secolului al XVI-lea. Rămînînd tot în domeniul comentariului ceramicii autohtone se impune sublinierea aportului incontestabil pe care capitoarele Silviei Baraschi îl aduc la aprofundarea cunoașterii acestei categorii de produse meșteșugărești cu largă circulație pe ambele maluri ale Dunării. Este, de

asemenea, de reținut strădania autorilor de a pune la dispoziția specialiștilor o ilustrație bogată, bine selectată dar care, din nefericire cuprînd și unele fotografii mai puțin reușite tehnic. Se impunea, de asemenea, completarea hărții de la fig. 91 cu mai multe din obiectivele arheologice la care textul face referință, printre acestea putînd fi menționate: București, Dulceanca, Străulești—Măicânești, Orbeasca ș.a. Nu s-a respectat, de asemenea, transcrierea fidelă a inscripțiilor sgrăfite pe vasele smălțuite, iar corectura unor nume proprii a scăpat din atenția celor în drept. Puțin, chiar foarte puțin rezumatul numai în limba franceză.

Volumul II al monografiei Păcuil lui Soare are meritul de a insera vestigiile medievale ce au aparținut unei colectivități stabile autohtone în arie largă, a feudalității sud-estului european. Este o carte de referință, scrisă cu competență de către specialiști recunoscuți pe plan național și internațional.

¹ Petre Diaconu și Daniela Vilceanu, Păcuil lui Soare, Cetatea bizantină, I, București, 1972, p. 278.

„ARHITECTURA RURALĂ ȘI AMENAJAREA TERITORIULUI“*

ELISABETA ANCUȚA-RUȘINARU

La 26—29 octombrie 1977, Consiliul Europei a organizat la Granada (Spania) un Seminar care a pus în discuție o gamă variată de probleme cu privire la arhitectura rurală și amenajarea teritoriului. Invitată să participe la această întîlnire, Uniunea Internațională a Arhitecților a aprobat intenția organizatorilor Seminarului, preocupați de salvarea patrimoniului rural, și a insistat asupra noilor orientări ale lumii rurale din ce în ce mai puțin străină de modul de viață urbană.

Prin această mică prezentare privind unele dintre ideile ce s-au desprins în special din expunerile delegaților UIA, invităm cititorii noștri să reflecteze asupra lor.

Din obiectivele și strategiile conservării și reutilizării arhitecturii rurale existente, fixate, pe plan cultural, de către reprezentantul Spaniei:

— conservarea citorva elemente, dintre cele mai reprezentative, ale unei epoci și unui mod de viață (eco-muzeu, de exemplu);

— efectuarea recensămîntului construcțiilor existente pentru constituirea arhivelor documentare utile pe plan socio-economic;

— stabilirea construcțiilor care pot să fie transformate în vederea altor funcțiuni (spații pentru locuit, pentru distracții și muncă) în consens cu exigențele socio-economice.

Obiectivele propuse de reprezentantul Franței privesc adoptarea unei arhitecturi rurale noi ca și condițiile calității și punerii ei în lucru în teritoriu amenajat. După domnia sa, arhitectura rurală nu poate să se restrîngă la luarea în considerare exclusiv a trecutului său. Se efectuează mutația populațiilor în mediul rural acesta din urmă putînd constitui suportul de mîine al dezvoltării viitorului. Dar ca această atragere

să nu amenințe calitatea vieții sînt necesare încurajarea unei arhitecturi rurale de specific național și regional, în opoziție cu dezvoltarea anumitor arhitecturi prefabricate care nu țin cont de diversitate, medii, indivizi; punerea în lucru, la nivelul instituțiilor naționale, a posibilității pe care o au arhitectul și habitatul rural în stabilirea liniilor indispensabile pentru ca, consumatorul să dispună de o arhitectură de calitate; promovarea micii întreprinderi locale pentru evitarea schimbării resurselor și potențialului uman, precum și corijarea aculturii arhitecturale difuzate de o publicitate abuzivă, oferind cetățenilor o informare arhitecturală compatibilă cu această politică; asigurarea independenței arhitecturii rurale, utilizînd materiale locale, energiile naturale nepoluante etc.

* *Architecture rurale et aménagement du territoire*, „UIA” — Informations, 2, 1978.

MERIDIANE ARTISTICE

NICOLAE N. RĂDULESCU

● În apropiere de Linz, arheologii austriece au descoperit pe un oland al unui acoperiș de locuință, cu dimensiunea 60 × 40 cm, planul general al orașului întocmit în secolul al III-lea al e.n. Planul permite descifrarea unui atrium, unui teatru, a termelor, a unor construcții cu caracter administrativ, militar, civic. (Linz Jahrbuch, 1977)

● În statul Washington a fost recent descoperit un sat indian acoperit de noroi în secolul al XVII-lea în perimetrul căruia, unelte, urme ale locuințelor, arme și numeroase alte vestigii stau mărturie a vieții care exista în acea perioadă. (Americana, 5, 1977)

● Pentru întreținerea și restaurarea importantelor monumente din Apollonia și Butrinti, a însemnatelor centre arheologice de pe teritoriul Albaniei au fost alocate fonduri, ca de altfel și pentru o serie de așezări țărănești care prezintă un interes deosebit. (Horizont, 11, 1977)

● *Carnuntum*, așezare a legiunilor romane de pe teritoriul Austriei de astăzi, era alimentată de o sursă de apă care trecea printr-o conductă, descoperită recent, datînd din secolul al III-lea al e.n. Se presupune că conducta respectivă alimenta circa 30 000 de oameni. (Linz Jahrbuch, 1977)

● Statuia lui Petru cel Mare din Leningrad a fost supusă recent unor operații de control pentru stabilirea cauzelor fisurilor apărute în platoșa de cupru. Cu acest prilej s-a stabilit că fisurile respective provin din erori de turnare și în consecință nu pot avea nici o repercursiune asupra statuii. (Aurora, 17, 1977)

● Vestigiile unui templu construit în timpul faraonului Amenophis al IV-lea (1369—1352

i.e.n.), soțul celebrei Nefertiti și predecesorul nu mai puțin celebrului Tutankhamon, renumit prin faptul că a suprimat politeismul și a promovat credința monoteistă, în zeul Soarelui-Aton, au fost descoperite recent, stîrnind un interes deosebit. Aceasta datorită faptului că urmașii săi au căutat să distrugă toate templele ridicate de el. Au fost localizate circa 40 000 de pietre ale acestor temple care au fost folosite la construirea celebrelor temple de la Karnak și Luxor, pietre ce conțin inscripții sau decorațiuni. (Le Monde, 11 ian. 1978)

● Datorită scăderii nivelului apelor subterane, numeroase edificii din Copenhaga sînt amenințate cu dispariția, ca urmare a faptului că excavațiile necesitate de construirea fundației unor edificii și șoselelor împiedică filtrarea normală a apelor provenite din precipitații și permit pătrunderea aerului care usucă pilonii de lemn ce susțin majoritatea clădirilor vechi. Se recomandă intervenția urgentă a autorităților pentru remedierea acestei situații. (Danische Rundschau, 92, 1977)

● Sub conducerea lui Oreste Ferrari, în Italia este în curs de desfășurare o vastă acțiune de inventariere și catalogare a patrimoniului arhitectonic național. Se urmăresc înregistrarea și descrierea tuturor obiectelor de artă cultă sau populară, ale întregii creații picturale și sculpturale, ale centrelor și complexelor urbane făurite în trecut. Odată cu catalogarea se urmărește și buna întreținere și restaurarea obiectivelor respective. (Bolletino italiano, 4, 1978)

● „Les Nouveaux jours de Pompei”, lucrare semnată de Michael Grand, cu ilustrații în alb-negru și color de Werner Forman, apărută

în renumita editură Hachette, constituie pentru specialiști un prețios instrument de lucru, care permite reconstituirea istoriei orașelor Pompei și Herculaneum lăsînd să se întrevadă faptul că istoria picturii universale ar fi avut un cu totul alt curs dacă nu ar fi fost catastrofa care a curmat dezvoltarea unei civilizații atât de înfloritoare. (Bolletino italiano, 3, 1978)

● Cei doi celebri coloși ai faraonului Amenophis al III-lea de la Luxor, amenințați de infiltrarea apelor de irigație, trebuie strămutați de urgență. Colosul din nord care-l înfățișează pe Memnon, regele legendar al etiopienilor, fiul zeiței Eos (Aurora), ucis de Achile în războiul troian, ce emite în fiecare dimineață un sunet straniu, sunet ce reprezintă, după unii vocea lui Memnon care se adresează mamei sale Aurora, iar după alții un imn dedicat Soarelui, este cea mai importantă dintre aceste statui (Le Monde, 12 feb., 1978).

● Vestita catedrală din Florența construită de Brunelleschi în prima jumătate a secolului al XV-lea, este în pericol din cauza unor fisuri care devin din ce în ce mai profunde. Din această cauză municipalitatea a hotărît restricții de circulație în preajma catedralei și a luat măsuri în vederea restaurării acesteia. (Bolletino italiano, 4, 1978)

● 12 fresce murale descoperite recent la Pompei au fost furate împreună cu alte numeroase ornamente arhitectonice. Șansele de recuperare a acestora sînt destul de reduse datorită faptului că, fiind descoperite de puțină vreme nu erau nici fotografiate, nici catalogate. (L'Unita, 12 martie 1978)

● Înscrind-se pe linia restricțiilor de circulație introduse pentru protejarea monumentelor, municipalitatea din Siena a hotărât să interzică accesul vehiculelor în centrul istoric. De menționat că primul oraș care a adoptat în Italia măsuri de limitare a traficului, a fost tot Siena, în 1966. (Rinascita, 4, 1978)

● La Vientiane în Laos, lucrările de restaurare a templului Tat Luang, construit în secolul al XVII-lea, se apropie de sfârșit. Templul este renumit prin bogata sa ornamentație arhitectonică, cit și prin cupolele sale și printr-un turn în formă de săgeată, care are o înălțime de 87 m. (L'Espresso, 3, 1978)

● La granița dintre Mexic și Guatemala a fost descoperit un templu maya, unul dintre cele mai mari temple care au fost studiate pînă acum. Templul conține numeroase vestigii arheologice (Artes visuales, 11, 1978)

● Prima clădire din piatră construită la Lenin-grad, aparținea guvernatorului Petersburgului și datează din prima jumătate a secolului al XVII-lea. De curind au început lucrările de restaurare a acesteia și cu acest prilej au fost descoperite circa 30 000 de plăci de teracotă, pe unele din ele aflându-se și primele portrete ale lui Petru I. (Pravda, 19 ian. 1978)

● Cu prilejul unor săpături arheologice au fost scoase la iveală urme ale unor triburi de păstori din secolele XIV—XIII î.e.n., la Roma, pe dealul Capitoliului. Vase din ceramică, obiecte din os, porțiuni dintr-un drum și dintr-un canal de alimentare cu apă, numeroase obiecte de uz casnic, descoperite la o adîncime de circa 2 m, vin în sprijinul ipotezei potrivit căreia Roma a luat naștere cu mult înainte de 753, anul întemeierii de către Romulus și Remus, potrivit legendei. (Notizie d'arte, 2, 1978)

● Fragmente de pictură murală din secolele VI—VII descoperite în urma unor săpături arheologice efectuate pe locul unei vechi așezări de pe teritoriul Samarkandului, sînt revitalizezate la Institutul de arheologie al Academiei de științe a R. S. S. Uzbece, prin tratarea cu substanțe polimerice. (Aurora, 20, 1977)

● Specialiștii iugoslavi restaurează în prezent vestigiile anticului oraș Stobi care a cunoscut o perioadă de înflorire acum circa 2000 de ani. Se lucrează la darea în funcțiune a sistemului de aprovizionare cu apă, la restaurarea băilor termale și a unor localuri publice. Se prevede de asemenea înființarea unui muzeu care să adăpostească cele mai importante vestigii descoperite pe teritoriul anticului oraș (Mlada fronta, 15, 1978)

● Acum 200 de ani la Petrograd, în urma unei mari inundații a fost distrusă faimoasa Grădină de vară în interiorul căreia erau numeroase fîntini și statui, care în secolul al XVIII-lea ajunseseră la cifra de 50. În prezent se lucrează la redarea vechii înfățișări a acestei grădini. (Izvestia, 12 feb. 1978)

● Recent în apropiere de Praga au fost descoperite în urma unor săpături arheologice, vestigii ale unei așezări antice, dintre acestea cea mai interesantă fiind o construcție de formă pătrată cu o suprafață de circa 100 ha, datînd din mileniul al IV-lea. Se presupune că este vorba de cel mai vechi observator astronomic cunoscut în Europa. (Vytvarna prace, 2, 1978)

● La Ierusalim au fost descoperite vestigiile uneia dintre cele mai importante biserici bizantine, ctitorie a lui Justinian așa cum reiese dintr-o inscripție grecească descoperită pe un perete. Structura subterană este boltită și împărțită în mai multe încăperi. (Le Monde, 12 feb. 1978)

● Circa 25 000 000 ruble au fost alocate pentru întreținerea și restaurarea monumentelor istorice din Uzbekistan, în viitorii 5 ani. Samarkand și Siva Buhara se află în capul listei orașelor, iar moscheea Bibi Sanim din Samarkand-unul din cele mai de seamă monumente ale arhitecturii islamice din secolul al XV-lea — este considerată cea mai importantă construcție care trebuie restaurată. (Iscusstvo, 1, 1978)

SUMAR • SOMMAIRE • CONTENTS

STUDII

HADRIAN DAICOVICIU — Cercetări arheologice privind cunoașterea sistemelor de fortificații la geto-daci. 3

RADU POPA — Streisîngeorgiu. Mărturii de istorie românească din secolele XI—XIV în sudul Transilvaniei. 9

G. MIHĂILĂ — Cele mai vechi inscripții cunoscute ale românilor din Transilvania (1313—1314 și 1408, Streisîngeorgiu — orașul Călan, județul Hunedoara). 33

VASILE DRĂGUȚ — Streisîngeorgiu. Observații preliminare privind picturile murale. 39

Arh. Ș. POPESCU-DOLJ — Rezultatele cercetărilor de arhitectură la biserica din Streisîngeorgiu — județul Hunedoara. 43

OLIVIU BOLDURA, ȘERBAN ANGELESCU, MARIUS RĂDULESCU, GABRIELA MRUCZINSCHI — Rezultatul cercetărilor efectuate asupra picturilor medievale românești de la Streisîngeorgiu. 47

IOANA POPOVICI, M. ADAM — Considerații asupra structurii antropologice a populației descoperite în necropola medievală de la Streisîngeorgiu. 51

GHEORGHE BALTAG — Podoabe din secolele XIV—XVIII din inventarul necropolelor de la Streisîngeorgiu și Strei — județul Hunedoara. 53

VICTOR ESKENASY — Cercetări și sondaje arheologice pe teritoriul așezării medievale de la Streisîngeorgiu. 57

GRIGORE IONESCU — Începuturile lucrărilor de restaurare a monumentelor istorice în România și activitatea în acest domeniu a arhitectului francez André Lecomte du Nouy. 63

NOTE

Gh. I. CANTACUZINO, arh. VICTOR POPA — Cercetarea și restaurarea unei case din ansamblul fostei curți domnești din Cîmpulung. 71

PETRE OPREA — Picturi murale din case bucureștene de la începutul secolului al XX-lea. 77

ELISABETA ANCUȚA-RUȘINARU — Monumente andaluze. 79

PROFIL

Acad. Ștefan Milcu — C. Nicolăescu-Plopșor, așa cum l-am cunoscut; 81

prof. univ. dr. doc. Radu Vulpe — Amintiri despre C. S. Nicolăescu-Plopșor; începuturi în arheologie; 82

Dr. Lucian Roșu — C. S. Nicolăescu-Plopșor; 84

V. Boroneanț — C. S. Nicolăescu-Plopșor, fondatorul școlii paleolitice românești; 87

Emilian Burețea — Observații referitoare la limbă în unele lucrări științifice ale lui C. S. Nicolăescu-Plopșor; 88

Aurelian I. Popescu — C. S. Nicolăescu-Plopșor, folclorist; 90

dr. Dardu Nicolăescu-Plopșor — Concepția antropologică în cercetarea trecutului la C. S. Nicolăescu-Plopșor. 92

CRONICĂ-RECENZII

Alexandru NEMOIANU — A XII-a sesiune anuală de rapoarte privind rezultatele cercetărilor arheologice din 1977. 94

PANAIT I. PANAIT — „Păcuiul lui Soare”, București, 1977. 94

ELISABETA ANCUȚA-RUȘINARU — „Arhitectura rurală și amenajarea teritoriului”. 95

NICOLAE N. RĂDULESCU — Meridiane artistice. 95

ÉTUDES

HADRIAN DAICOVICIU — Recherches archéologiques sur la connaissance des systèmes de fortifications chez les Géo-Daces. 3

RADU POPA — Streisîngeorgiu. Témoignages d'histoire roumaine des XI—XIV siècles dans le sud de la Transylvanie. 9

G. MIHĂILĂ — Les plus anciennes inscriptions connues des Roumains de Transylvanie (1313—1314 et 1408, Streisîngeorgiu — ville de Călan, département de Hunedoara). 33

VASILE DRĂGUȚ — Streisîngeorgiu. Observations préliminaires sur les peintures murales. 39

Arch. S. POPESCU-DOLJ — Résultats des recherches d'architecture à l'église de Streisîngeorgiu — département de Hunedoara. 43

OLIVIU BOLDURA, ȘERBAN ANGELESCU, MARIUS RĂDULESCU, GABRIELA MRUCZINSCHI — Résultats des recherches sur les peintures médiévales roumaines de Streisîngeorgiu. 47

IOANA POPOVICI, M. ADAM — Considérations sur la structure anthropologique de la population découverte dans la nécropole médiévale de Streisîngeorgiu. 51

GHEORGHE BALTAG — Objets de parure des XIV—XVIII siècles faisant partie du mobilier des nécropoles de Streisîngeorgiu et Strei — département de Hunedoara. 53